

CZOŁOWE BUHAJE W OCENIE SIERPIEŃ 2021 (2021/2)

Po sierpniowej ocenie wartości hodowlanej buhajów (2021.2) Stacja Hodowli i Unasieniania Zwierząt Sp. z o.o. w Bydgoszczy tradycyjnie już przedstawia propozycję kilku swoich czołowych rozplodników, których użycie będzie odpowiadało za przyspieszenie postępu hodowlanego. W naszej nowej ofercie Hodowcy mogą wybierać spośród ponad setki buhajów rasy holendersko-fryzjskiej odmiany czarno- i czerwono-białej – ocenionych genomowo i tradycyjnie.

Pierwszą nową propozycją jest **RIZON FR2941263496 gPF 146** (Horizon x Louxor), buhaj z odległym rodowodem, rewelacyjną produkcją i zawartością suchej masy w mleku (977 kg mleka, tłuszcz: 525 kg i 0,15% / białko: 42,5 kg i 0,13%), dodatkowo potomstwo buhaja odziedziczy najkorzystniejszy gen kappa-kazeiny BB. Swoim córkom przekazuje mocno i wysoko zawieszony wymiona, których położenie da możliwość doju robotem.

Na uwagę zasługuje **HOTPOL PL005383706129 gPF 144** (Hotshot x Bailando), bardzo dobrze znany Hodowcom, który podniósł swój indeks gPF i w naszej aktualnej ofercie jest najlepszym polskim buhajem pod względem indeksu gPF oraz IE równego 2535 zł.

RIQUEST FR2716161611 gPF 144 (Labatt x Pharo) to nasz najlepszy buhaj pod względem podindeksu wymienia – aż 148! co równa się z ich rewelacyjną budową, którą przekazuje swoim córkom. Na uwagę zasługują zamienite parametry dla cech funkcjonalnych, tj.: płodność 110, komórki somatyczne 120 i długowieczność 127. Buhaja polecamy na tzw. krowy twarde, gdyż znacząco poprawi szybkość doju (122, najlepszy wynik).

ADIJO P PL005443532545 gPF 143 (Adlon P x Topshot) gwarantuje część bezrogięgo potomstwa. Mistrz w poprawie zawartości suchej masy w mleku – tłuszcz: 56,5 kg i 0,51% / białko: 37,8 kg i 0,32%. Mistrzowskie parametry cech funkcjonalnych: płodność 117, komórki somatyczne 124, długowieczność 127. Najlepsza kombinacja białek mleka – kappa-kazeina BB, beta-kazeina A2A2. Ponadto krowy inseminowane jego nasieniem będą

się cielici z niezwykłą łatwością (przebieg porodu bezpośredni 109, matczyny 109).

Kolejną naszą propozycją jest **EUFORIA PL005462545762 gPF 143** (Entity x Nighthawk), buhaj, który przekazuje swoim córkom zrównoważoną produkcję mleka wybitnie bogatego w tłuszcz: 72,1 kg i 0,58% (najlepsza zawartość tłuszczu w mleku wśród polskich buhajów). Swoim córkom przekazuje rewelacyjną budowę i zawieszenie wymion z idealną długością strzyków, do tego wszystkie będą one płodne i długowieczne.

RUBEN ISLA DE0362186356 gPF 143 (Simon P x Gymnast) to rekordzista pod względem produkcji mleka 1445 kg (tłuszcz: 60,5 kg i 0,01% / białko: 47,6 kg i 0,01%). Jego córki dożyją późnej starości i będą się charakteryzowały wysoką odpornością na zapalenie wymion.

ROMEO DE0541060291 gPF 143 (Discjockey x Imax) to następny kapitalny buhaj pod względem produkcji: 918 kg mleka (tłuszcz: 50,1 kg i 0,15% / białko: 34,0 kg i 0,05%). Wybitnie zbudowane wymiona, super związane i położone, o idealnej długości strzyków – to tylko niektóre z cech, jakie przekazuje swoim córkom.

ROMBARO FR1732917798 gPF 143 (Gigabyte x Legendary) wybitny pokrój to jego główny atut, w związku z tym jego córki, w typie kanadyjskim, charakteryzowały się będą głębokimi i szerokimi klatkami piersiowymi, poprawnie zbudowanymi nogami z mocnymi racicami, rewelacyjnie zbudowanymi wymionami – o mocnym więzadle, wysoko położonymi i zawieszonymi, o pożądanej długości strzyków.

PREGI ET PL005510276761 gPF 142 (Predator x Hotshot) to idealnie zbilansowane połączenie produkcji mlecznej (mleko 545 kg / tłuszcz: 58,6 kg i 0,45% / białko: 41,2 kg i 0,29%) i pokroju. Swoim córkom przekazuje tylko pożądane parametry, takie jak: idealna rama ciała, prawidłowa budowa nóg, prawidłowa budowa wymion.

ROBY P2M P FR0119025726 gPF 142 (Nhalen x EvolveEnd) gwarantuje super łatwe wycielenia – przebieg porodu bezpośredni 118 (!), matczyny 117 = buhaj idealny do inseminacji jałówek. Mleko

RIZON

RIQUEST

ADIJO P

>dokończenie na str. 2

z genem kappa-kazeiny BB, beta-kazeiny A2A2. Potomstwo spokojne, długowieczne, z idealnie ustawionymi i szerokimi zadami.

Wszystkich Hodowców zapraszamy do zapoznania się z nową ofertą! Zapraszamy też do kontaktowania się z naszymi przedstawicielami, którzy obecni są na terenie całego kraju, służą Wam doświadczeniem, radą i pomocą!

MONIKA SYNAKIEWICZ-ZIMNICKA

Wykorzystano dane udostępnione przez Instytut Zootechniki PIB w Krakowie

EUFORIA ET

RUBEN ISLA

PREGI ET

ROMEO

ROMBARO

Mleko A2 – nowa szansa dla hodowli bydła i mleczarstwa w Polsce

Mleko krów rasy holsztyńsko-fryzyjskiej zawiera ok. 3,2% białka ogólnego. Białko to składa się z 6 typów białek, wśród których główną frakcją są kazeiny. Od ponad 30 lat zainteresowanie budziła kappa-kazeina, której wariant genetyczny B podnosi wiele ważnych właściwości technologicznych mleka, istotnych w produkcji serów. Genotyp kappa-kazeiny jest oznaczany u buhajów oferowanych przez krajowe i zagraniczne centra inseminacyjne. Ostatnie 10 lat to stały wzrost zainteresowania innym typem kazeiny – beta-kazeiną. Stało się tak za sprawą badań naukowych nowozelandzkich uczonych, które są kontynuowane przez wiele ośrodków naukowych na świecie, w tym także w Polsce. Beta-kazeina występuje w wielu wariantach. Warianty te różnią się pojedynczymi aminokwasami. Zamiana aminokwasów w białku jest spowodowana mutacjami w DNA kodującym beta-kazeinę. Gen beta-kazeiny w trakcie ewolucji ulegał licznym mutacjom, z których większość nie ma istotnego znaczenia dla właściwości mleka. Ponadto, niektóre warianty beta-kazeiny występują z różną częstotliwością w różnych rasach bydła. U bydła rasy holsztyńsko-fryzyjskiej najczęściej spotykamy trzy warianty A1, A2 i I. Odkrycie wspomnianych uczonych polegało na tym, że stwierdzili oni, że wariant A1 i A2 różnią

się na tyle, że ma to istotny wpływ na właściwości mleka. Co jednak najciekawsze, wpływ ten nie dotyczy właściwości technologicznych mleka, ale zdrowotnych, ważnych dla ludzi jako jego głównych konsumentów.

Jakkolwiek literatura naukowa stale potwierdza wysoce odżywcze i zdrowotne właściwości mleka, przypadek beta-kazeiny coraz bardziej postrzegany jest jako wyjątek, będący obecnie obiektem żywej dyskusji zarówno w środowisku naukowym, jak i w branży mleczarskiej. Naturalne mutacje genu beta-kazeiny doprowadziły do zastąpienia jednego aminokwasu przez inny, tzn. w pozycji 67 zamiast proliny (wariant A2), pojawiła się histydyna (wariant A1). Ta na pozór niewielka zmiana struktury białka okazała się mieć znaczące konsekwencje podczas trawienia beta-kazeiny w przewodzie pokarmowym człowieka. Otóż, w przypadku wariantu A1, obecność histydyny powoduje, że podczas proteolizy wydziela się 7-aminokwasowy peptyd zwany beta-kazomorfina-7. Peptyd ten, jeśli przedostanie się do krwioobiegu, ma w organizmie ludzkim swoje receptory w niektórych tkankach i w ten sposób może na nie oddziaływać. Badania naukowe prowadzone w licznych ośrodkach naukowych, w tym także w Polsce określiły ile powstaje kazomorfiny-7

i czy dostaje się ona do krwioobiegu i jakie funkcje organizmu zaburza. Na przykład badania wykonane na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim wykazały, że mleko świeże od krów o genotypie A1A1 generuje w warunkach trawienia *in vitro*, 10 razy więcej kazomorfiny-7 niż mleko od krów o genotypie A2A2. W przypadku mleka poddanego obróbce termicznej, w tym w mleku UHT, różnica ta jest dwukrotna (Cieślińska i wsp., *International Journal of Food Science and Nutrition*, 2012, 63/4). Z kolei badania uczonych norweskich i włoskich wykazały, że mimo iż większość beta-kazomorfiny-7 może być degradowana podczas wchłaniania w jelicie cienkim, część z niej jednak przedostaje się do krwi obwodowej (Asledottir i wsp., *Journal of Dairy Science* 2019, 102/10).

Jeśli chodzi o wpływ na zdrowie ludzi, początkowo badania wykazały związek między spożyciem beta-kazeiny A1 a zwiększonym ryzykiem zachorowania ludzi na cukrzycę typu II oraz chorobę niedokrwinną serca. Pojawiły się także hipotezy o obecności kazomorfiny-7 u dzieci autystycznych. Dopiero jednak badania kliniczne wykonane na dzieciach w wieku przedszkolnym wykazały, że spożywanie mleka z wariantem A1 wpływa na procesy trawienne, obniżając tzw. digestive well-

being (trawienno dobrostan), wyrażający większą skłonnością do wzdęć, produkcji gazów jelitowych oraz luźniejszego i częstszego stolca. Ponadto mleko z wariantem A1 wywoływało wzrost pobudzenia układu immunologicznego oraz niższe wyniki testu mierzącego zdolności umysłowe (cognitive performances) dzieci. Takich negatywnych efektów nie zaobserwowano w przypadku mleka pochodzącego od krów z wariantem A2 (*Sheng i wsp. Journal of Pediatric and Gastroenterology Nutrition, 2019, 69/3*). Co więcej, ostatnie badania wykonane na szczurach sugerują, że spożywanie mleka zawierającego wariant A1 beta-kazeiny może mieć negatywne efekty neurologiczne, obniżając nastrój (*Osman i wsp., iScience, 2021, 24/9*).

Wiele przytoczonych powyżej objawów chorobowych pokrywa się z objawami osób cierpiących na nietolerancję laktozy. Powstała zatem hipoteza, że osoby te mogą znacznie lepiej tolerować laktozę, jeśli będą spożywać mleko nie zawierające wariantu A1 beta-kazeiny. Jako że jest to już duży odsetek konsumentów, sytuacja ta zrodziła naturalną niszę marketingową, zachęcającą do wypromowania mleka wyłącznie A2 jako produktu o ponadnormalnych właściwościach prozdrowotnych, skierowanych do wszystkich konsumentów, w szczególności do tych z nietolerancją laktozy i cierpiących na atypowe zaburzenia gastryczne.

Badania te trafiły na podatny grunt związany z pogarszającym się wizerunkiem mleka, uznawanego od wieków jako pełnowartościowy pokarm i symbol zdrowia. W ostatniej dekadzie obserwuje się w coraz większym stopniu krytykę mleka krowiego jako produktu wywołującego jego nietolerancję, związaną z obniżoną aktywnością enzymu laktazy u ludzi i alergiami na tle białek mleka krowiego. Podnosi się także bardzo duże różnice w składzie chemicznym, a zwłaszcza w składzie białek między mlekiem krowim a kobylicym. Wzrasta również odsetek osób stosujących dietę wegańską, którzy całkowicie nie spożywają mleka jako produktu pochodzenia zwierzęcego. Te krytyczne wobec mleka trendy zostały wzmocnione poprzez wykrycie właściwości mleka A1.

Innymi słowy do świadomości konsumentów powoli dociera informacja, że samo mleko jest cenne, jedynie mleko zawierające wariant A1 słusznie budzi wątpliwości. To z kolei zrodziło przedsięwzięcia natury komercyjnej, aby takie mleko produkować i dobrze sprzedawać.

Od 2003 roku mleko A2 jest sprzedawane w Nowej Zelandii i Australii jako marka premium, oferująca naturalny wybór pod względem zawartości białka. Firma rozpoczęła również sprzedaż mleka A2 w Chinach, Stanach Zjednoczonych i w Wielkiej Brytanii (A2 Corporation Ltd.). Mleko A2 pod nazwą A-Zwei pojawiło się także w Austrii. Produkty jakie powstały na bazie mleka A2 to mleko UHT, śmietana, jogurty oraz odżywki dla niemowląt, szczególnie popularne w Chinach. Zgodnie z raportem opublikowanym przez Fior Markets (*Global Newswire, 2020*), oczekuje się, że światowy rynek mleka A2 wzrośnie z 5,89 mld USD w 2018 r. do 21,39 mld USD do 2026 r.

ADIJO P

Urodzony: 26.04.2020, **Hodowca:** OHZ Lubiana Sp. z o.o.
PL005443532545

Nowości
9PF
143

ADLON P — ADAGIO-P
BRITNEY

LILIA — TOPSHOT
LILIA — BOOKEM
LILIA

- Pochodzi z wybitnej polskiej rodziny hodowlanej
- Topowa sucha masa mleka — masz za mały zbiornik na mleko — ten buhaj jest dla Ciebie
- Dla ludzi wrażliwych na laktozę — obniża jej zawartość
- Spowalnia doj — dla krów nietrzymających mleko
- Super wysoko położone i związane wymiona
- Niesamowicie korzystna płodność córek, krowy szybko zachodzące w następną ciążę
- Super łatwe wycielenia i rewelacyjna żywotność osieków
- Idealny układ białek mleka BB / A2A2

Szacowana wartość hodowlana cech produkcyjnych		Podindeksy		Wartość hodowlana dla:	
Mleko, kg	379	produkcyjny	132	komórki somatycznych	124
Tłuszcz	56,5 kg 0,51 %	pokoju ogólny	119	długowieczności	127
Białko	37,8 kg 0,32 %	ramy ciała	101	Szybkość doju	90
Powtarzalność oceny	0,68-0,73*	siły mleczności	99	Temperament	102
Indeks produkcyjny, kg	132,1	nóg i rąk	108	CASK	BB
		wymienia	122	CSN2	A2A2
		plodności	117		

* w zależności od prezentowanej cechy produkcyjnej

KATALOG BUHAJÓW
BYDGOSZCZ
2021/2022

Produkcja mleka A2 jest możliwa poprzez działania hodowlane. Wystarczy oznaczyć genotyp beta-kazeiny u krów i buhajów i prowadzić takie kojarzenia, aby nasycić stado maksymalnie wariantem A2. Jak wspomniano, beta-kazeina występuje u rasy phf w trzech wariantach AI, A2 i I. Jako że krowy dziedziczą po jednym wariantie od każdego z rodziców, istnieje możliwość występowania 6 genotypów, odpowiednio A1A1, A2A2, A1A2, A1I, A2I i II. Wariant I ma takie same właściwości jak wariant A2, a ponadto jest bardzo rzadki (5-8%), stąd jest w kojarzeniach traktowany jako wariant A2.

Najsukceszniejszą strategią hodowlaną zatem jest używanie do kojarzeń buhajów z genotypem A2A2 i krycie nim wszystkich krów niezależnie od genotypu. Tempo dojścia do stada krów produkującego wyłącznie lub prawie wyłącznie mleko A2 zależy od tego, jaki genotyp beta-kazeiny mają jałowki/krowy na początku programu kojarzeń.

Badania mojego zespołu, ale także wielu zespołów zagranicznych dowodzą, że efekt ten można osiągnąć stosunkowo szybko, ponieważ zarówno wśród buhajów jak i krów częstość wariantu A2 jest dużo wyższa niż wariantu A1, a ponadto wariant A2 występuje częściej u osobników z wyższą wartością hodowlaną w zakresie cech produkcyjnych (*Oleński i wsp. Livestock Science, 2010, 131; Kamiński, Applied Animal Science 2021, 37*). Ostatnie niepublikowane badania wykonane przez nasz zespół wskazują, że częstość występowania krów z genotypem A2A2, A2I oraz A1A2 wynosi 82%, z czego osobniki heterozygotyczne A1A2 stanowią 39%. To właśnie te jałowki/krowy powinny być kryte buhajami A2A2. Zgodnie z prawem Mendla, potomstwo z takiego kojarzenia zmniejszy liczbę tych niepożądanych genotypów o 50%, czyli do ok. 20%. Po dwóch kolejnych generacjach wartość ta spadnie do 5% krów z genotypem A1A2. Z kolei krowy z genotypem A1A1 stanowią ok. 18%, po skojarzeniu z buhajami A2A2, wydadzą potomstwa z genotypem A1A2, którego udział spadnie do 9%. Po kolejnym kojarzeniu, liczba heterozygot osiągnie 4,5%. A zatem wystarczą trzy generacje, czyli ok. 9 lat, aby doprowadzić do ujed-

Buhaje w katalogach SHIUZ Bydgoszcz posiadają informacje o genie kappa-kazeiny (CASK), co pozwala określić przydatność mleka w produkcji serów.

Drugim parametrem, który staje się coraz bardziej istotny dla przemysłu mleczarskiego jest genotyp beta-kazeiny (CSN2). Jest on podany dla każdego buhaja znajdującego się w katalogu SHIUZ.

nolicenia mleka pod kątem obecności wariantu A2 w mleku w stopniu umożliwiającym jego pozyskiwanie z całego stada, bez istotnych perturbacji w jego zarządzaniu. Wybór stad do takiego programu, które na starcie mają jeszcze bardziej korzystne frekwencje wariantów beta-kazeiny, pozwoli na prawie całkowite wyeliminowanie wariantu A1 z tych stad.

Co zatem stoi na przeszkodzie, aby dążyć do produkcji mleka A2 w Polsce? Koordynacja działań mleczarni i centrów hodowlanych ma tu kluczowe znaczenie, ale należy stawiać nie na korzyści krótkoterminowe, ale długofalowe. Hodowcy bydła doskonale to rozumieją, ale muszą mieć odpowiednie gwarancje. Zgoda producentów musi wynikać z wyższej ceny mleka A2 w skupie, gdyż wiąże się z kilkuletnimi zmianami w organizacji zarządzania stadem i pozyskiwaniem mleka. Informacje medialne potwierdzają, że mleko A2 jest dużo droższe od mleka standardowego.

Region północno-wschodniej Polski, z dużym udziałem użytków zielonych i ekologicznie czysty stanowi dodatkowy atut zwiększający marketingowe powodzenie mleka A2. Ponadto, zwiększone ostatnio możliwości produkcyjne mleka w proszku i mleka UHT u dwóch głównych potentatów polskiego mleczarstwa mogą znacznie poszerzyć ich ofertę eksportową zwłaszcza na rynki daleko-wschodnie.

prof. dr hab. STANISŁAW KAMIŃSKI

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Katedra Genetyki Zwierząt

KLUCZ DO PRODUKCJI MLEKA A2 BUHAJE Z KORZYSTNYM GENOTYPEM A2A2:

- RONNY
- PICALPA
- RQUEST
- ADIJO P
- RUBEN ISLA
- ROMBARO
- PICTUS F P
- POP ETL PP
- ROBY P2M P
- QUEEN ET
- OBORN ETL
- DIXON ET
- PLATINIUM
- POM KEEP
- OSPLAY ETL
- OAKLEY
- ODILLOU
- PRINT
- BAG PIT
- OBELIX
- PACO
- POM KADU
- FINLEY ST
- BLACKPOL ET
- OPALA
- OLIGHT
- DKR OPEN
- D.HERAKLIT ET
- RAPTOR ET
- RUBIN ET
- D.BERGAMO
- NOTIFY
- ONAX
- OTORINO
- POLIN ET
- RALF ET
- PROMES ET
- PERSOL RF
- ONIX LP RF
- ORN RF PP
- ROLITO RED
- OH GHG RED
- PANDA RED
- STRIKE P RED
- DAMBO ET
- BOJAR RED ET
- EBA LARGO
- JALISTO
- EBP BLACKSTAR ET
- KORPUS ET
- D.JAZZ ET
- EBP ENORME ET
- MŚ BIGQUIT 1 ET
- SKYLAR RED
- LIGHT RED
- JU RED EBH

EFEKTY, KTÓRE PRZEROSŁY NAJSKRYTSZE MARZENIA

Do położonego w Czczewie koło Radzyna Chełmińskiego gospodarstwa Rodziny Sadowskich wiedzie aleja wyłożona kostką granitową. Ten wyjątkowy trakt prowadzi na teren bardzo dobrze urządzonego siedliska. Gościom ukazuje się zespół funkcjonalnych zabudowań, olbrzymie biny i silosy oraz garaże z nowoczesnymi maszynami. Aż trudno uwierzyć, że te inwestycje powstały głównie w oparciu o pracę własną mieszkających tam członków rodziny, na czele której stoją Maria i Mieczysław Sadowscy.

Mieczysław Sadowski pierwsze 9 ha otrzymał w 1978 r. od swoich rodziców, Anny i Władysława. Początki ich działalności w tym miejscu, związane m.in. z zakupem ziemi od Skarbu Państwa datowane są na rok 1956. Była to ciężka praca na kilku hektarach, 2 krowy i koń. Dziś widzimy świetnie zorganizowaną farmę mleczną, w której nestor rodziny umiejętnie dzieli obowiązki i odpowiedzialność między swoimi dziećmi. W prowadzenie produkcji mlecznej zaangażowani są bowiem syn Paweł oraz córka Magdalena z mężem Dawidem. Ich historia jest o tyle znacząca, że świadomie zrezygnowali z bezpiecznej i wygodnej pracy w Gdańsku na rzecz powrotu na łono natury i rodziny. Tym, co dzieje się na farmie żywo interesuje się także najmłodsza córka Amelia.

Inną osobą, którą można spotkać w domu Mieczysława Sadowskiego jest Witold Neumer, traktowany niczym członek rodziny, specjalista ds. hodowli ze SHIUZ Bydgoszcz, odpowiedzialny za poziom genetyczny chowanych tam mlecznic.

Bazę paszową stanowi 160-hektarowy areal, z czego 50 ha jest dzierżawionych. Na 28 ha siana jest kukurydza na kiszonkę i ziarno, 25 ha zajmuje lucerna, pszenicą obsiewa się 70 ha, żeby zapewnić wystarczającą ilość słomy. Są także uprawiane buraki cukrowe (10 ha), zboża paszowe (12 ha); łąki zajmują 15 ha. Właściciele kładą duży nacisk na jakość pasz i starają się je produkować we własnym zakresie. Zakupują śrutę sojową i rzepakową, witaminy, premiksy i niezbędne preparaty.

W gospodarstwie znajduje się 100 krowów dojnych trzymanyh na uwięzi. Użytkowana jest dojarka przewodowa wyposażona w 11 aparatów. Drugim źródłem dochodu są buhaje opasowe – także w liczbie około 100 szt.

Z inicjatywy Pawła Sadowskiego powstał nowy jałownik, pasze wzbogacono o młoto browarniane i wysłodki, co wyraźnie poprawiło wyni-

Mieczysław Sadowski z synem Pawłem

ki produkcyjne. Cielęta są też jego oczkiem w głowie. To za jego sprawą w cielętniku pojawiła się taksówka mleczna.

Ocena wartości użytkowej prowadzona jest od roku 1970, a za bonitację krow i dobery od ponad 15 lat odpowiada Witold Neumer ze SHIUZ Bydgoszcz. Jakie cele hodowlane postawił sobie wraz z hodowcą?

– Zaczniemy od tego, że w tej oborze przeciętna bonitacja wynosi 80 punktów. Nacisk kładziemy na: budowę nóg i wymion, zawartość suchej masy, poprawę ustawienia zadów u kolejnych pokoleń. Pierwsza zasada – sięgamy po buhaje tzw. pokrojowce. Druga zasada – uważać na inbred – podkreśla stanowczo Neumer. W czasach poprzedzających powszechne

użytkowanie krow z dolewem rasy holsteińsko-fryzyskiej w Polsce, krowy kryto buhajami c-b z ówczesnej Stacji Hodowli i Unasienniania Zwierząt w Grudziądzu: Bezolt, Azor, Jaskier, Dunaj, Gopło. Następnie, wraz z nastaniem ery bydła holsteińsko-fryzyskiego były to: Donald, Docent, Daktyl, Pesos, Tesmast. Ostatnio używano nasienia takich rozplodników z oferty SHIUZ Bydgoszcz jak: Oborn ETL, Pirate LP, Hotpol, ojciec buhajów Piwi ETL, D.Heraklit ET i D.Jazz ET oraz Musteer. Stosowane są wyłącznie buhaje z oceną genomową. Te działania przełożyły się na widoczny wzrost produkcji – podsumowuje.

Dowodem skuteczności zastosowanej genetyki jest wydajność na poziomie 11 tys. kg mleka i cer-

tyfikaty przyznawane przez Polską Federację Hodowców Bydła i Producentów Mleka w kolejnych latach. Warta wyróżnienia jest krowa Malina PL005402314274, córka buhaja Jail SJ z oferty SHiUZ Bydgoszcz, która osiągnęła roczną wydajność 13 432 kg.

Hodowca używał nasienia z różnych firm. Do pozostania przy ofercie SHiUZ Bydgoszcz przekonały go wyniki produkcyjne i podejście do hodowli. – Wraz z ofertą Stacji Hodowli i Unasienniania z Bydgoszczy otrzymuję fachową bonitację i dobór indywidualny buhaja do każdej krowy. Współpraca ze SHiUZ Bydgoszcz zaczyna się w oborze. Witek Neumer jest doradcą hodowlanym z prawdziwego zdarzenia. Również Pani Justyna Goryńska ze SHiUZ-u, która odwiedza nasze gospodarstwo jest profesjonalistką i potrafi oceniać krowy. Jestem bardzo zadowolony z wieloletniej już pracy obojga przedstawicieli Stacji Hodowli z Bydgoszczy – podsumowuje Mieczysław Sadowski.

Inseminacje w gospodarstwie wykonuje Paweł Sadowski, który wymagane uprawnienia i umiejętności zdobył w technikum rolniczym. Stosuje synchronizację rui. Zadowolający wskaźnik zużycia 2 słomek na skuteczne zacielenie krowy i 1,5 – w przy-

padku jałówek to także pozytywne oddziaływanie dobrego oświetlenia w oborze. Jałowice kryte w wieku 14-15 miesięcy klasyfikowane są między innymi poprzez kontrolę odznaczania się 2-3 ostatnich żeber, ocenę właściwego połysku sierści i wzrostu.

Opiekę weterynaryjną sprawuje lekarz weterynarii Anna Tomczak, która w opinii hodowców jest bardzo dobrym fachowcem. Korekcja racic przeprowadzana jest dwa razy w roku we własnym zakresie. Wszystkie te działania pozwoliły osiągnąć średnią długość użytkowania krów na poziomie 3,5 laktacji. Mleko z gospodarstwa odbiera mleczarnia „Farmer” z Jabłonowa Pomorskiego.

Świetny rozwój mlecznej farmy w Czczewie nie mógł pozostać niezauważony. W 2015 roku Maria i Mieczysław Sadowscy zostali laureatami konkursu „Rolnik Pomorza i Kujaw”, otrzymując nagrodę Grand Prix w kategorii mleczarstwo i produkcja mleka.

Mimo wątpliwości i trosk obecnych w codziennej pracy, w tym stale rosnących kosztów produkcji i trudności ze znalezieniem solidnych pracowników, widoczne zaangażowanie najmłodszego pokolenia daje nadzieję na dalsze pomyślne funkcjonowanie gospodarstwa. ●

Fot. u góry, od lewej: Mieczysław Sadowski, Witold Neumer, SHiUZ Bydgoszcz

Fachowe doradztwo i rzetelna dokumentacja to podstawa profesjonalnej pracy hodowlanej. Mieczysław Sadowski zapozna się z parametrami buhajów wybieranych do kolejnych kojarzeń w swoim stadzie z oferty SHiUZ Bydgoszcz. Witold Neumer, specjalista ds. hodowli SHiUZ Bydgoszcz od lat z powodzeniem proponuje doборы rozplodników do kryć w oborze Mieczysława Sadowskiego. W ostatnich latach są to wyłącznie buhaje z oceną genomową. Właściwa realizacja celów hodowlanych przyczyniła się do widocznego wzrostu wydajności, potwierdzonego certyfikatami Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka

TRADYCJE HODOWLANE PRZEKAZYWANE PRZEZ STULECIA

Historia działalności rolno-hodowlanej rodu Wardęckich w okolicach Kaczewa w powiecie radziejowskim (woj. kujawsko-pomorskie) sięga co najmniej XIX w. i jest obecna w pamięci rodzinnej i udokumentowana na portretach i fotografiach aż do piątego pokolenia wstecz. Przez taki szmat czasu prowadzono tam różne rodzaje hodowli, ale obecnym gospodarzom, Iwonie i Jakubowi, rodzice – Alicja i Wawrzyniec Wardęcy przekazali dobrze prosperujące gospodarstwo mleczne. Oboje następcy są absolwentami zootechniki. Posiadają 2 dzieci.

Przybliżając rozwój hodowli bydła w Kaczewie warto cofnąć się do czasów II Rzeczypospolitej, by wspomnieć o Feliksie Wardęckim, pradziadku Jakuba, uczestniku walk z bolszewikami w roku 1920, i zarazem zapalonym hodowcy koni, które dostarczał dla polskiej armii. Jego syn Brunon praktykę rolno-hodowlaną zdobywał w majątku ziemskim barona Leopolda Jana Kronenberga w Wieńcu. Prowadzenie hodowli bydła pod kontrolą użyteczności datowane jest od roku 1958. Została ona zarzucona na rzecz owiec, ale pod koniec lat 70. produkcję mleczną reaktywowano. Nigdy zresztą nie była wygaszona całkowicie. Gospodarzom towarzyszyła wówczas krowa Śnieżka, która wraz z pięcioma zakupionymi jałowicami stała się załóżkiem profesjonalnej hodowli bydła. W tym miejscu w naszej historii pojawia się Witold Neumer, pracownik ówczesnego Zakładu Unasieniania Zwierząt, obecnie Stacji Hodowli i Unasieniania Zwierząt w Bydgoszczy. Pod jego kierunkiem prowadzona była inseminacja nasieniem buha-

Wawrzyniec Wardęcki z synem Jakubem, obecnym właścicielem gospodarstwa w Kaczewie

jów, początkowo rasy czarno-białej. Były to m.in. Jaskier, Finał (z SK Dobrzyniewo), Dunaj (o. Bert), Wodewil, Fabian, Konstantin Franz.

– Gdy tylko było to możliwe, zacząłem wdrażać do hodowli genetykę rasy holendersko-fryzyskiej. Jednym z pierwszych użytych buhajów był Otton (po Larry Kingu) – wspomina Witold Neumer.

– Ojciec początkowo odnosił się z dużą rezerwą do opierania produkcji na krowach z dolewem krwi tej rasy, zwracając uwagę na możliwe, nowe pro-

blemy w codziennej pracy, ale wzrost wydajności skłaniał go do kontynuacji kryć buhajami rasy h-f – dodaje Wawrzyniec Wardęcki. Do pozytywnych efektów tego kierunku w hodowli zaliczyć trzeba czempionaty, które na wystawach zdobywały krowy z obory Wardęckich: Opozycja i Kanada. A przede wszystkim sukces, jakim była Jola PL005117201579 po buhaju Ourasi PL005053311325, zdobywczyni czempionatu na Wystawie w Dobrem w 2008 r. (była również wytypowana na Wystawę Krajową w Poznaniu oraz do udziału w Europejskim Czempionacie w Cremonie we Włoszech). Jola to matka buhaja War, jednego z dwóch buhajów – obok Sanke – które przysłyły na świat w gospodarstwie rodzinnym Wardęckich, zostały kupione przez SHiUZ i trafiły do szerokiej oferty.

Obecnie całe stado liczy 100 szt, z czego krów produkcyjnych jest 50. Są utrzymywane w oborze uwięziowej, dojne w systemie przewodowym. Podkreślimy, że cała obecna obsada jest efektem pracy kolejnych pokoleń hodowców, doradztwa Witolda Neumera oraz genetyki oferowanej przez SHiUZ Bydgoszcz. Poza wspomnianymi jałowkami z zakupu i „pramatką” Śnieżką – do obory nigdy nie wstawiano materiału z zewnątrz. Jakie kryteria stosuje specjalista ze Stacji Hodowli i Unasieniania w Bydgoszczy? – Dobory buhajów rozpoczynam zawsze od bonitacji, regularne wizyty w oborze są nieodzownym elementem pracy doradcy hodowlanego. Nie zmieniają tego ani najlepsze systemy komputerowe, ani nowoczesne indeksy. Pozwala to ocenić dotychczasowe działania i określić plany na przyszłość. Nasze cele hodowlane to poprawa budowy nóg i wymion, odpowiedni wzrost. Duża uwaga jest oczywiście kierowana na wartości indeksów produkcyjnych, w tym

Praca przedstawiciela firmy genetycznej powinna zaczynać i kończyć się w oborze hodowcy. Tam pozyskujemy podstawę do właściwego doboru buhajów, a następnie możemy obserwować efekt końcowy. Na zdjęciu Witold Neumer, specjalista ds. hodowli SHiUZ Bydgoszcz ocenia jałówki w gospodarstwie Jakuba Wardęckiego

zawartość suchej masy. Wcześniej stosowano – do kojarzeń z jałówkami i pierwiastkami – buhaje testowe. Obecnie wszystkie sztuki unasieniane są wyłącznie nasieniem rozplodników z wyceną genomową, takich jak: Ramzes, Polman ET, D.Band, Oborn ETL, Dixon ET, Musteer, Noble Hero, Jonka. Miarą sukcesu jest nie tylko przekroczenie pułapu 10 tys. kg mleka i obecność rekordzistek dających ponad 12 tys. Dużym powodzeniem cieszą się jałówki z hodowli Jakuba Wardęckiego.

Inseminacje wykonuje inseminator Dariusz Mroczkowski zużywając przeciętnie dwie dawki na krowę i 1,6 przy kryciu jałowic. Stosowana jest technika synchronizacji rui. Dobre wyniki w rozrodzie to także efekt dawania krowom siana i ziół z łąk. Jałowice kryte są w wieku 15-16 miesięcy. Skutkuje to wydłużeniem żywotności, eliminuje problemy przy porodach, pozwala unikać ketozy. – Warunkiem krycia jest dobra kondycja hodowlana jałówki. Nie może być zapasiona. Dzięki temu krowy w tej oborze średnio przeżywają 4 laktacje – podkreśla Witold Neumer.

Jakub Wardęcki uprawia łącznie 84 ha. Obok wymienionych łąk, areal jest wykorzystany pod siew buraków (10 ha), pszenicy (40 ha), a także kukurydzy i lucerny (5 ha). Właściciel kupuje pasze na bazie soi i rzepaku, dodatki mineralne, kredę i sodę. Zlecana jest usługa śrutowania własnego zboża. Młody go-

Bohaterowie reportażu: Wawrzyniec Wardęcki i Witold Neumer. Wieloletnia współpraca przerodziła się w serdeczną przyjaźń

spodarz modernizuje park maszynowy przy udziale funduszy z EU. W planach jest budowa nowej obory na 140 stanowisk, wyposażonej w 2 roboty udojowe. Do realizacji tych zamierzeń przekonuje postawa

syna Feliksa, który bardzo interesuje się funkcjonowaniem gospodarstwa i zapowiada się na następcę, więc być może przekaze tradycje hodowlane rodziny Wardęckich w kolejne stulecie. ●

Szkolimy się, by coraz lepiej doradzać naszym hodowcom

6 października br. dzięki gościnności Zarządu Hodowli Zwierząt i Nasiennictwa Roślin w Polanowicach grupa pracowników SHiUZ Bydgoszcz wzięła udział w szkoleniu dotyczącym bonitacji krów rasy holsztyńsko-fryzyskiej prowadzonym przez Krystiana Korytkowskiego, doradcę ds. hodowli Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka.

Prawidłowa bonitacja jest tylko jedną z czynności przyczyniających się do osiągnięcia założonych

celów hodowlanych, ale jest działaniem niezbędnym, jeśli nie chcemy działać w ciemno. Wybór buhajów do zastosowania w danym gospodarstwie musi zacząć się od wizyty w oborze. Nie zastąpią tego najlepsze systemy komputerowe i najszybsze indeksy.

Chcemy, by nasza oferta jak najlepiej służyła rozwojowi polskich gospodarstw mlecznych i obejmowała także profesjonalną klasyfikację krów. Stąd

stałe dokształcanie się naszych specjalistów w tym obszarze u najlepszych ekspertów Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka.

Dzięki wieloletniej współpracy SHiUZ Bydgoszcz i HZiNR Polanowice do naszych katalogów trafiło wiele buhajów urodzonych w tej hodowli. Na szczególną uwagę zasługuje HOTPOL o indeksie gPF wynoszącym 144 punkty oraz indeksie ekonomicznym równym 2535 zł. ●

PROMOTOR ET – NAJNOWSZY SUKCES PROGRAMU HODOWLANEGO SHiUZ BYDGOSZCZ I OHZ BOBROWNIKI

Buhajek PROMOTOR ET PL005477529139, jeden z najnowszych nabytków SHiUZ Bydgoszcz, pozyskany dzięki współpracy naszych specjalistów i zespołu Ośrodka Hodowli Zarodowej Bobrowniki Sp. z o.o. – jest szczególnie dobrze zapowiadającym się rozplodnikiem. Posiada bardzo wysoki indeks gPF, wynoszący 150 punktów, oraz indeks ekonomiczny równy 2836 zł!

PROMOTOR przekazuje bardzo dobre parametry suchej masy, a także tak ważną w obecnych czasach zdrowotność i poprawną budowę wymienia. Będzie gwarantem wysokiej płodności, odpowiedniego ustawienia zadu i bu-

dowy nóg. Jego wycena wskazuje, że inseminacja nasieniem tego buhaja będzie dobrą inwestycją dla hodowców chcących zapewnić sobie długowieczne krowy, dające biały surowiec spełniający najwyższe normy jakościowe.

Matka buhaja, BERTA 15 (o. HOTSHOT) wywodzi się z linii matecznej prowadzonej w Ośrodku Hodowli Zarodowej w Bobrownikach.

Buhajek PROMOTOR nie trafił jeszcze do naszego Katalogu z uwagi na młody wiek. Prosimy o śledzenie naszej oferty, gdyż zapowiada się bardzo udany debiut PROMOTORA już w kolejnym sezonie oceny.

PREDATOR — PHARO
BLONDIN MISSOURI
GLORIA

BERTA 15 — HOTSHOT
BERTA 14 — FANTASMIC
BERTA 12

PROMOTOR ET

PL005477529139

Data urodzenia: 18.10.2020

Hodowca: OHZ Bobrowniki Sp. z o.o.

gPF
150

IE
2836

WH dla:
komórek
somatycznych – 139,
długowieczności –
129

BĄDŹ NA BIEŻĄCO! ODWIEDŹ NAS NA FACEBOOKU I YOUTUBE

Zapraszamy Państwa do odwiedzania naszego profilu na Facebooku – facebook.pl/SHiUZBydgoszcz oraz kanału naszej Stacji w serwisie YouTube. Znajdziecie tam ważne wiadomości na tematy hodowlane oraz wszelkie informacje dotyczące naszej oferty.

Zapraszamy do kontaktu z naszymi przedstawicielami za pośrednictwem poczty e-mail oraz telefonu.

Dane kontaktowe do naszej Firmy znajdują się na stronie www.shiuz.pl.

KONTAKT Z NAMI: tel. 52 328 03 01 e-mail: bydgoszcz@shiuz.pl facebook.pl/SHiUZBydgoszcz www.shiuz.pl